

Ávarp
forseta Íslands
Ólafs Ragnars Grímssonar
á afmælissamkomu SÍBS og NHL
Reykjavík
22. ágúst 1998

Heiðruðu hátíðargestir
Ærede nordiske gjester

Það er mér í senn heiður og ánægja að vera með ykkur á þessum tímamótum og fá tækifæri til að hylla hugsjónaríka frumherja og þakka frábær störf samtaka sem eiga einstakan sess í samfélagsvitund og heilbrigðiskerfi okkar Íslendinga og norrænna frændþjóða.

Berklaveikin var slíkur vágestur á fyrri tíð að nánast er ógerlegt fyrir æskufólk samtímans að gera sér í hugarlund grimm örlög þeirra sem urðu fórnarlömb veikinnar, ótta og ógnþrungið líf ættingja og vinnufélaga, nagandi spurningar um framtíð barna og ástvina.

Ég kynntist því ungur hvílíkum heljartökum berklaveikin gat náð á öllum aðstandendum þeirra sem veikir urðu, orðið grunntónn í daglegu lífi, vonum, bænum og allri hugsun, ár af ári; jafnvel öll manndómsár og blómaskeið æskutíðar.

Svo sterkar eru minningarnar í mínum huga að fátt eitt hefur þar sama vægi. Móðir mín veiktist á unglingsárum og var síðan allt til æviloka rúmlega fimmtug á einn eða annan hátt háð þessum örlagadómi; hafði verið í hópnum sem gekkst undir högningu norður á Akureyri; voru fjarlægð úr henni 11 rif og hún vakandi alla aðgerðina; ég hef aldrei getað skilið til hlítar hvernig hægt var að safna andlegri orku til að lifa af slíka þraut og árin þar á eftir.

Ég varðveiti sem gimsteina úr minningarsjóði æskunnar heimsókn með henni og þabba nokkrum árum síðar til Vífilstaða, brosið og manngæskuna sem skinu frá allri framgöngu Helga Ingvarssonar og gleðina sem braust fram þegar hann tilkynnti að hann sæi ekkert að stráknum. Og svo daginn eftir ferðina að Reykjalundi, ánægju og stolt hinna nýju vistmanna, fólksins sem verið hafði með mömmu árum saman á hælina en var nú að búa sér eigið heimili og taka til starfa á nýjum vinnustað umleikinn náttúrufergurð, sýn til hafs og fjalla. Hvílíkur fögnuður hlýtur að hafa verið í brjóstum þeirra sem gátu glaðst yfir hverjum nýjum degi á slíkum stað og smátt og smátt látið óttann frá andvökunóttum sjúkdómsáranna falla í dá gleymiskunnar.

Það var hugsjónahiti, atorka og rík samfélagsleg ábyrgðarkennd sem fyrir 60 árum leiddi vaska forystusveit til Vífilstaða í þeim tilgangi að stofna samtök þeirra sem þekkt höfðu af eigin raun erfiða þrautagöngu berklaveikinnar; staðráðin að berjast af eigin rammleik og með hjálp samherja í röðum heilbrigðra fyrir uppbyggingu á aðstöðu sem veitt gæti skilyrði til daglegrar vinnu og eðlilegs heimilislífs; endurhæfingar í besta skilningi orðs sem síðar varð smíðað.

SÍBS og Reykjalundur hafa síðan á öllu æviskeiði íslenska lýðveldisins og rösklega það verið í senn kjarni og fyrirmynd í þeirri keðju velferðarþjónustu og heilsugæslu sem mótað hefur íslenskt samfélag. Þakkarhugur þjóðarinnar hefur birst í öflugum stuðningi sem þrátt fyrir tískustrauma og margvíslegan atgang á markaðstorgi samkeppninnar hefur haldist traustur og samfelldur.

Det er en stor glede for oss islendinger at de nordiske søsterorganisasjonene til den islandske SÍBS har valgt å feire sitt femtiårsjubileum her på Island og på den måten viser sin godhug og sin ærbødighet overfor det islandske pionerarbeidet og den organisasjon som det islandske folk så lenge har satt stor pris på.

Nordiske Hjerte- og Lungehandikappedes Forbund er en strålende representant for de nordiske tradisjoner og holdninger som har gjort sosiale reformer og initiativ i Norden til et forbilde for andre nasjoner over hele verden.

Organisasjonen deres, dens historie og kamp, viser at optimisme og samhold, vilje og kreativitet har kunnet vise veien fra kampen mot en av de største plager i dette århundre, til et sunt og lykkelig liv for tusener av mennesker.

De seirer som er vunnet i kampen mot tuberkulosen og senere mot andre farlige sykdommer, er bevis på at samspillet mellom legevitenenskap og sosialt medansvar, mellom samhold og gjenreisningsarbeid kan utføre mirakler, skape vendepunkt i liv og arbeid og gi håp og glede til de som tidligere var preget av frykt og trussel for noe som før ble regnet for skjebnebestemt, men som så ble endret gjennom samarbeid, initiativ og idealisme fra de mange som ved midten av dette århundre skapte organisasjoner i alle de nordiske land; organisasjoner som så andre senere har gjort til sitt forbilde på mange områder.

Det er en spesiell glede for meg å hedre Nordiske Hjerte- og Lungehandikappedes Forbund ved organisasjonens femtiårsjubileum. Jeg vil også ved denne anledning få overbringe mine lykkeønskninger til den islandske SÍBS på dens 60-årsdag.

Ved inngangen til et nytt århundre da helse og helsevern blir en stadig større oppgave for de enkelte land og for det internasjonale samarbeidet, er det viktig å ha kjennskap til metoder som har fått med seg de store masser og gitt resultater for de enkelte.

I dag mener man at de sosiale faktorer i stadig større grad er en medvirkende årsak til utbredelsen av sykdommer, men på den andre side kan de også være en nøkkel til forebyggende tiltak som holder mål.

Sosial bevissthet, de store organisasjonenes deltakelse i utviklingen av en effektiv helsetjeneste, utformingen av sosialt medansvar som sikrer at man på sikt vil kunne hindre utbredelsen av alvorlige sykdommer - dette er alt sammen faktorer som vitenskapsmenn og eksperter i dag legger stadig mer vekt på ved utformingen av det nye århundrets helsepolitikk.

Det nordiske velferdssamfunnet er visselig en modell som i dette henseende og på mange måter viser veien fremover. Men i de nordiske land selv er deres organisasjon det beste eksemplet på de gode resultater. Ja, i realiteten snakker vi om mirakler når det gjelder helse og rehabilitering. Deres bidrag til de seirer som er vunnet i kampen mot tuberkulose og lunge- og hjertesykdommer, er eksempler på den sosiale styrke som en organisasjon har, og på de initiativ som kommer fra folket selv. Dette er også internasjonal lærdom til etterfølgelse for andre når det skal tas beslutninger om veier å gå i kampen mot de ulike typer sykdommer.

I det siste har jeg hatt anledning til å diskutere med mange utenlandske eksperter og vitenskapsmenn innenfor medisin og helse, og mange av dem mener at nøkkelen til et effektivt fremtidig helsesystem, ligger på den ene side i den kompliserte og interessante genetiskeforskningen, og på den andre side i riktige sosiale metoder når det gjelder organiseringen av forebyggende tiltak og rehabilitering.

Når det gjelder det siste, så er historien til deres organisasjoner, organisasjonernes resultater og arbeidsmåter i nåtid og fremtid et viktig bidrag til utviklingen av hele menneskehetens helbred. Det er få som i så stor grad som dere kan formidle egne erfaringer.

Det er derfor mitt oppriktige ønske ved denne anledning at den nordiske organisasjonen som her markerer et stort felles høydepunkt og står bak en strålende jubileumsfeiring, vil lykkes i å utnytte sin kompetanse og innsikt, ikke bare til nytte for organisasjonens egen virksomhet i de kommende år, men også til nytte for andre som vil følge dens eksempel og bruke dens gode resultater som forbilde.

I den del av min tale som jeg holdt på islandsk, kom jeg inn på hvordan min mors tuberkulose og hennes langvarige kamp mot sykdommen, en kamp som varte i vel 30 år, hadde vært med å sette sitt preg på mine ungdomsår, på livet hjemme og på alle i familien - og hvordan jeg har bevart i minnet mine besøk som ung gutt til sykehuset på Vifilstaðir og sanatoriet på Reykjalundur mens det ennå var under utbygging og opplevde foregangsmennene som der fikk sitt første pleiehjem og gledet seg over å kunne gå regelmessig til sitt arbeid.

Jeg overbringer derfor i dag ikke bare mine egne lykkeønskninger. Jeg er også sikker på at min mor og alle hennes venner og medpasienter som nøt godt av organisasjonens arbeid, ville, dersom de hadde vært blant oss her i dag, med et rørt og varmt hjerte ha tatt del i lykkeønskningene og takket for den livslykke som SÍBS gav dem. Det samme ville sikkert ha vært tilfelle med de mange andre som fikk en lignende skjebne i de andre nordiske land.

I dag feirer vi, og det med god grunn, for resultatet er strålende.

Jeg gratulerer!